

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Practica Octaviani Vestrii I. C. Foro Corneliensis

Vestri, Ottaviano

Coloniae Agrippinae, 1597

VD16 V 940

De dolo & co[n]tumacia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63002](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63002)

nem sententiam inficias iere, videbis Tiraquell. de vtroque retractat. §. tricesimo s. xto. ad finem tit. num. 79. cum seq. ille enim more suo, (fuit procul dubio omnimodo vir lectionis, diligentissimeque observationis) egregie ac copiose rem explicat. Quam quidem com. opin. temperabis, vt modò de principe diximus, nec non quoties citatio fieret pro caussa, que die feriata tractari potest, & que sint eae caussae, videbis in l. 2. & 3. ff. de fer. notant Doct. in d. l. ex quacunque. Nico. Anto. Grauatius.

Cæterùm.) Huc quoque vergunt, que ab Alexand. scribuntur consi. 2. libr. 3. & in l. 4. §. Prætor. ff. de dan. inf. & iterum consi. 201. libro 2. & consil. 137. eod. lib. & à Mari. Socin. in tractat. de citat. art. 13. numero 4. Et hoc, quod Vestr. ait, in relatione citationis per edictum locum habet, secus vero in aliarum citationum relationibus, vt per Abb. consil. 28. lib. 1. & Dec. consi. 538. viso puncto. numero. 7. Nicol. Anto. Graua.

8

De dolo, & contumacia.

C A P. IIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatio per edictum non circumducitur, auctore neque reo die indicta non comparentibus, quò ad futuros actus, sed tantum quo ad illum, qui indictam habuit diem.
- 2 Actore non comparente, quomodo contra eum procedatur, & nu. 16.
- 3 Contumax ad nouam citationem non admittitur, nisi caueat de comparendo in termino.
- 4 Reo non comparente quid agendum sit, quomodoq; in eum procedendum.
- 5 Citationis exequutæ relatio prius faciendæ est,

O 3 quàm

- quàm iudex in contumacē procedat. fallit tamen.
- 6 Citatio si verbo tantum producat, multiplex potest esse eius utilitas.
 - 7 Conclusio operatur, ut ulteriori probationi renunciatum esse videatur. fallit tamen, ut num. 2.
 - 8 Citatio contra putantes interesse non arctat comparandum, nisi quatenus citatus velit.
 - 9 Contumax comparens admittitur ad causam in statu, quo ea reperitur.
 - 10 Paupertas quando excuset, & quando non.
 - 11 Restitutio in integrum intra quadriennium petenda.
 - 12 Beneficiario mortuo, quomodo in lite procedendum.
 - 13 Reo mortuo pendente iudicio, quomodo in causa procedendum erit.
 - 14 Citatio neutro comparente circumducitur. fallit tamen.
 - 15 Citatio generalis ad totam causam fieri potest. limitatur tamen.
 - 16 Contumax non auditur, nisi relictis expensis & aliis, ut nu. 20.
 - 17 Contumax ut quis dicatur, necesse est ipsum contumaciam accusare.
 - 18 Contumax quo casu non punitur.
 - 19 Sententia formula & petitionis, absolutionis instantia iudicij.
 - 20 Appellari an possit à condemnatione expensarum ob contumaciam.
 - 22 Expense contumaciales præstatur, etiam si contumax iustam litigandi causam habuerit, & quæ expensæ veniant.

- 33 Citatio ut valeat, quæ consideranda sint.
- 34 Citationis exequuta relatio die feriata fieri non potest.
- 36 Probatio nulla maior, quàm per rei euidètiā.
- 37 Paupertas à contumacia excusationem præstat multis & alijs in casibus.
- 38 Iudex pauperi testes producere non valenti, subuenire debet.
- 39 Pauper quis dicatur, arbitrio iudicis committitur.
- 31 Pauperum causæ gratis audiri debent.
- 32 Pauperi providendum est à iudice de aduocato, alias mortaliter peccat.
Aduocatus gratis pauperi patrocinari debet, alias peccat. ibidem.
- 33 Pauperi appellanti gratis danda est actorum copia.
- 34 Restitutio in integrum infra quadriennium peti debet, & quando istud quadriennium currere incipiat.
- 35 Tempus quadriennij ad petendam restitutionem in integrum non currit, donec prælatus viuit, qui rem Ecclesiæ malè alienauit.
- 36 Læso enormis & enormissima quæ dicatur.
- 37 Mandatum procuratoris in beneficialibus expirat per mortem mandantis, etiam re non integra.
- 38 Iudicium contra mortuum, etiam si per viuentem defendatur, est nullum. fall. tamen. ut num. 41.
- 39 Mandatum morte mādantis an & quando expiret?
- 40 Res integra quomodo intelligatur

41 Iudicium mortuo principali valet cum proci-
tore, si uero tamen dominus litis effectus fuerit.

Citatione * in partibus legitimè intima-
ta, & exequuta, aliquando euenit, ut nec
tra partium compareat die indicta, nec
liàs hoc casu, prout iuris esset, circumducen-
tur citationis edictum, neque mutua contumacia
fieret compensatio, iuxta l. si ambo ff. de
compen. Sed si post eam diem altera partium
comparuerit, poterit nihilominus contra aliam
non comparentem, etiam sine alia citatione,
prout supra docuimus procedere, idque ex ra-
tione, quod similes citationes Rom. Cu. v. alias
diximus, non consueuerint fieri ad certum actum
ratum. quo casu procederet text. in d. l. si ambo.
sed sunt potius generales ad singulos actus & in
tam causam. *a* Quamobrem licet per non com-
paritionem vtriusque effectum circumductionis
admittamus, operaretur tantum respectu illius
b primi actus, qui diem habet indictam, & quo ad
reliquos actus citatio ex sua generalitate remane-
bit adeò efficax, ut quodocunque actor, vel
reus comparuerit, poterit contra non compara-
ntem, tanquam contra contumacem, usque ad dif-
finitivam inclusivè procedere. Roma. consil. 70.
arctat enim ad duo similis citatio. *b* Primum est
ad comparandum simpliciter: alterum, ad com-
parendum certa die: cap. cum dilecti. §. sed con-
tra. ver. præterea cum mādatur de dolo & cont.
Quod si neutra pars die indicta compareat, cir-
cunducitur edictum quod ad comparitionem certa
die, & remanebit alia dies citationis, quod ad sim-
plicem comparitionem, ad tex. cum no. in c. consilium
de off. dele. in qua si quis litigatorum fuerit contu-
mar,

max, poterit contra eum, tanquam cōtumacem procedi, nisi iudex vellet de benignitate eum, vel expectare, vel de nouo citare d. ca. consuluit cum nota. Rota de rescript. licet impetrans 345. in no.

c Quod * si reus compareat, non etiam actor.

Siquidem si ante reproductā citationis exequutionem, formulam procedendi pro reo, vbi citatio non actorimet, neque certo, sed asserto duntaxat eius procuratori decreta fuisset, satis supra, titulo secundo docuimus, modò docenda esset formula processus pro eodem reo, vbi citatio actorimet, vel legitimo eius procuratori fuisset decreta, abstineretque à reproductione & processu, quo casu consuevit Palatium, & si sibi de citationis exequutione non constet, propter præsumptionem, quæ oritur ex comparitione rei, credere assertioni ipsius rei, de exequuta citatione, medio tamen iureiurando, & cum simili iuramento admittere reum comparentem ad prosecutionem causæ contra actorem, ac etiā vbi actor, nullo dimisso procuratore acceptante à Romana curia recessisset, reo sic admissio, processum per audientiam contradictarum tanquā contra contumacem concedere. Rota decis. 402. actor præsens de rescri. & de dolo & contum. in no. Et vbi causa sit talis, quæ litis contestationē desideret, & reus non aliàs reperiat libellum oblatum, dabitur reo condemnatio expensarum aduersus actorem non comparentem absque alia citatione, ac etiam si voluerit absolutoriam ab instantia iudicij, sed d noua erit opus ad hoc actoris citatione, iuxta not. per Inn. in ca. consuluit de off. dele. at si reus libellum reperiat obla-

tum, & dabitur condemnatio expensarum vel præ absque alia citatione, non etiam absolutoria ab imperitis, nisi auctore rursus ad hoc citato. no. d. c. consuluit. Rota decis. penu. in anti. Quia si causa talis sit, quæ liti contestationem non desideret, utpote beneficialis, vel aliàs spiritualis, & dabitur reo sic citato, vel appellato in terminis, Clem. causam. de electio. contra actorem vel appellantem in terminis dictæ Cle. non comparentes, absolutoria ab impetitione eiusdem actoris, si modò reus, vel citationem reproductam reperiatur, vel ipse de eius executione aliàs legitimè doceat, & similiter appellatus, vel instrumentum appellationis eiusdem, vel productum reperiatur, vel ipse producat, sin autem reus non aliàs reperiatur citationem ac eius executionem reproductam, & velit admitti ad prosecutionem causæ medio iuramento suo, ut supra admitteretur, sed cum temperamento, si modò reus per aliquod temporis spacium, post decretam citationem compareret, vel procuratorium mitteret, ita ut infra illud verisimiliter citatio fieri qui potuisset, aliàs expectari solet reus per aliquod tempus arbitrio auditoris. Si verò reus nolle iurare, non aliàs daretur sibi absolutoria ab impetitione actoris, sed ab instantia iudicij cum temperamento tamen, de quo supra, Rota d. decis. 402. vsque in finem, si actor præsens de dolo & contum. in no. e Admoneo tamen quod in casibus, quibus reo condemnatio expensarum tantum dabitur, poterit etiam obtinere decretum, quòd * actor ad nouam citationem non admittatur, nisi idoneè caueat de comparendo in termino, ad tex. cū materia in cap. actor de dolo & cont.

& contu. in 6. Comparitionem autem intelligas indefinitè, prout indefinitè prolata est, in ca. a-
ctor, videlicet cum perseverantia vsque ad finē
litis, gl. ibidem verbo sufficienter, auth. genera-
liter. C. de epi. & cle. Cautionem denique intel-
liges idoneam, videlicet datis pignoribus, vel fi-
deiussoribus. l. si mandato. §. si ff. mand. nisi talis
esset actor, qui similis cautionis facultatem non
haberet, tunc enim iuratoriā dabit, c. per vestras,
de do. post diuor. resti. d. auth. generaliter. C. de
epif. & cle. not. per gl. verbo generaliter. Inno. &
alij in d. c. actor de do. & cont.

Quod * si actor compareat, reus verò non, & 4
tunc quia similes citationes Romanæ Curix, vt
suprà diximus, si de beneficio ex dispositione iu-
ris & natura causæ, & quauis alia re agatur, ex
præscripta obseruatione curix habent in ventre
peremptorium, absque alia eius expressione, Ro-
ta deci. 245. de sent. & re iud. licet in causis in no.
poterit contra illum vsque ad sententiam inclu-
sive per audientiam contradictrarum procedere.
Rota d. decis. 245. de cita. & de cita. nota quod a-
liquis absens 638. in ant. Aegi. de iud. fuit citatus
conclu. 310. Amplius poterit nedum ad sententi-
am, sed etiam ad executionem, contra similem
contumacem procedi, etiam si alia opus esset
commissione dependenti, tam in causa principa-
li, quàm in articulo executiuo. Quæ minus ef-
fet alia, quàm per similem audientiam contu-
maci intimandam, Rota decis. 115. in vim com-
missionis de rescript. seu commissio, in not. Im-
mo citationes, quæ solent per similem audien-
tiam fieri, sunt magis urbanæ, quàm necessariae,
Rota d. decis. 345. quare si aliqui per audientiam
omit-

omitterentur termini, non vitaretur processus
Aeg. d. conclu. 310.

f Admonemur * tamen, quod non poterit
s dex contra reum sic citatum, tanquam contra
contumacem, per similem audientiam procedere
nisi de executione citationis fuerit sibi prius
facta relatio, & si post aliquem actum fieret, non
tamen conualesceret actus, sic nulliter gestus.
Bar. l. hoc autem. §. i. ff. ex qui. cau. in poss. ca. in
l. multum. ff. de cond. & demonst. Inno. in c. cum
contingat de offic. de leg. Bal. in l. consentaneum
col. fin. in fin. C. quomodo & quando iudex, quæ
tamen perpetua non sunt. Finge quod si expecta-
retur relatio, mora periculi esset. Rursus quod
iudex ex aliqua præsumptione credidisset partem
citaram, licet adhuc de relatione nunciij sibi non
liqueret, tunc enim, si iudex ante relationem alios
aliquos actus procederet, conualescerent omnino
non per relationem ex post facto superuenientem.
Bald. in l. falsus, C. de furtis, ideò inoleuit præsumptio
in palatio, ut pro ista credulitate iudicis, satis sit
allegare citationem executam, quam allegatio-
nem practici vocant productionem verbo factam,
ea enim solent cauti procuratores ubi etiam
ubi citationem iam executam haberent in manibus,
idque sub spe futuræ comparitionis citati, quæ
si contingeret, releuaret actorem à reali
productione eiusdem executionis, is enim, qui
post emanatam citationem compareret, præsumitur
citatus. Aegid. præsumptio. conclu. 364. &
contra ipsum, vel eius legitimum procuratorem,
sic comparentem, poterit auditor, ad quem nulla
executio citationis, vel eius relatio peruenisset
procedere. Rom. de cita. si aliqua cau. 631.

in ant. imò dicit collector, quid ex obseruatione palatij valeret similis processus, etiam si procurator comparens non aliàs speciale, dum tamen aliàs ad subiectam causam sufficiens haberet mandatum, idque etiam si talis procurator non spontè comparuisset in causa, sed per actorem repertum in curia, ante reproductam relationem exequutionis contra principalem factæ ad causam huiusmodi traheretur. Quo casu suadet collector ibi cautius esse, si actor procuratorem sic repertum & citatum compelli procuret iureiurando respondere, si sciât, vel credat, citationem contra principalem suum fuisse in partibus exequutam, ex hac * practica producendi verbo tantum citationem multiplex potest esse producendis utilitas. Prima, quòd plerunque citationes in partibus non sat legitimè exequuntur, nonnunquam defectus est in relatione exequutoris, quo casu, si realiter ante rei comparitionem reproduceretur, posset reus, vel eius procurator, ad causam missus, antequam compareret, & mandatum daret, rescire defectum relationis, vel exequutionis, & proinde à comparitione abstinere. Quòd si verbo tantum reproducatur, habet actor intentum facultatis producendi contra reum, tanquam contumacem, nempe processum per audientiam contradictarum, absque realis citationis reproductione, saltem usque ad conclusionem in causa, & ita reus magis vrgetur ad comparendum. Dixi g autem usque ad conclusionem in causa, * quia per eam vltiori probationi renunciamus ad ca. cum dilectus, de fide instr. ca. 2. de resti. in integ. lib. 6. clem. sèpè de re iudi. quàm obrem si citatio realiter reproducenda sit, & per testes

testes relatio exequutoris recognoscenda, vel
 ti species probationis non esset ulterius differe
 da, nisi fortè diceremus, quòd ista verbalis repro
 ductio, facta in termino faceret realem terminum
 subsequutam retro trahi, ita, vt fingeretur facta
 in termino, ad nota, per Bald. in cap. i. in prin.
 extra de fide instrum. per Felin. in cap. licet cau
 sam, col. 13. in prin. extra de probatio. Altera vi
 litas est, quæ ex verbali hac productione resolu
 tat, & certior, quòd si reus ante realem repro
 ductionem compareat per se, vel procuratorem le
 gitimum, propter præsumptionem exequutionis
 citationis, quæ vt suprà diximus, ex comparatione
 oritur, releuaretur actor à reali hac citationis &
 exequutionis productione. Rota decis. prædicta
 637. inanci. & consequenter ab impensa registri,
 quæ in registratura similis reproductionis teno
 risque dictæque citationis, & eius exequutionis
 necnon examinis testium super recognitione
 liàs fieret, quæ esset ad minus duorum auro
 rum.

- h** Ad do, quòd minus poterit actor contra re
 sic citatum, & non comparentem, tanquam con
 tra contumacem per audientiam contradic
 rum procedere, vbi citatus esset vigore clausu
 læ, omnesque alios sua interesse putantes, vel
 nominatus esset in citatione, non tamen simpli
 citer, sed cum conditione, quatenus prætende
 ret interesse, idque ea ratione, quòd * similis ci
 tatio non arctet ad comparandum, nisi quatenus
 citatus velit ad causam venire, est enim moni
 toria potius hæc citatio, quam arctatoria ad
 not. per Inno. & Host. in ca. dilecti, de exceptio.
 Quod si cōtra eum procederetur, processus esset
 nullus.

nullus, tanquam fundatus in contumacia, quæ non erat, c. sanctæ Mariæ de constit. ca. inter quatuor de maio. & obed. ca. 1. & ca. quoniam ergo, vt lite non contesta. Fateor tamen, quod sibi præiudicaret sententia pro actore, contra alios non comparentes, data ad effectum, vt volens postea agere, impediatur, idque quod sciuerit & passus fuerit eius causam agi, nec personaliter citatus posset prætendere ignorantiam processus, argu. dict. cap. quamuis, & ca. suborta de re iudi. & l. sæpe, ff. eo. titu. non tamen ad effectum, vt si possessor esset, impediatur retinere rem, vel beneficium, de quibus ageretur. Nunquam enim similis sententia, tamen si apta impedire, vt sic citatus non agat, fatis erit ad impediendam retentionem, sed ad hoc, vt similis sententia contra sic citatum exequi possit, non esset sic generalis & incerta, contra omnes interesse putantes ferenda sententia, instit. de actio. §. curare, l. prima de senten. quæ sine certa quanti. per totum. Quæ omnia procedunt, vbi quis non esset in citatione nominatus, sed vigere præscriptæ clausulæ generalis citatus esset per executionem in specie quæ executio in Ro. Cu. de æquitate toleratur, secus autem, vbi fuisset in citatione à iudice nominatus, Rot. de cita. & dilat. si impetretur 419. quam pro prædictis omnibus omnino videbis, vbi etiam collector suadet pro consilio actori, qui contra sic citatum processisset, vt obtineat commissionem reuulatoriam processus, & refert collector fuisse in suo casu concessam, licet vt ipse credit minus iustè.

Verum * si reus cœpto iam processu, per actorem superueniat, videamus qualiter audiendus sit in qua-

in quavis parte iudicij, & admitti solet ad causam in statu, in quo reperit eam, nec alias praedens eius contumacia mulctari solet, nisi quod actus facti tenent, in eius praedudicium postquam sciuit causam suam tractari, nec potest praedere ignorantiam, argum. d. c. quamvis, & c. si orta de re iud. & l. saepe, ff. eo. tit. Praedudicium autem potest esse multiplex. Finge, quod actor in testium examine properasset absque interrogatorijs rei, praedudicarent enim, ac si cum eis aminati essent, succurreretur tamen in hoc reo si vellet testes expensis suis super interrogatorijs repeti. Rursus finge, quod post terminum ad articulandum rite & recte servatum superveniret, non poterit amplius dare obiectus, Rota de dilatio. num. 6. in ultimis in fin. Idem si post dilationes datas siue terminos, ut aiunt servatos, qui non concederetur de nouo, neque ulterius expeditur, nisi in quantum videbitur auditori. Idem quoque si post unam, vel plures sententias latas compareat, quia connumerabuntur ad constitutionem trium & rei iudicatae, idem de re iud. si post latam sententiam, lapsa que tempora ad appellandum, quia praedudicabit sibi lapsus temporis, & amplius non appellabit, prout inferius dicemus. Quod si superveniat reus contumax post primam sententiam, infra tempus tamen ad appellandum audiri solet simpliciter appellans, absque vlla expensarum refectione, pro mulcta suae contumaciae fuerit personaliter, vel aliasve in executione citationis apprehensus, & tunc aut reus in executione citationis personaliter fuit apprehensus, & non alias via ordinaria

naria appellationis audiretur, sed extraordina-
 ria restitutionis reſectis, dum tamen expenſis, in
 quibus actorem fatigauit, argum. tex. in cap. ex-
 ceptionem de exceptio. nec aliàs cogereretur hoc
 caſu dimittere poſſeſſionem, & iudicato aliter
 parere, quaſi cauſa non fuerit, parte abſente, ple-
 nè diſcuſſa, cuius merita partium aſſertione pā-
 duntur, l. fin. C. ſi per vim, vel alio me. Aut non
 fuit reus contumax in exequutione citationis
 perſonaliter apprehenſus, & tunc non erit neces-
 ſaria via reſtitutionis extraordinaria. Sed pote-
 rit reus ſimpliciter à die notiſſimæ appellationem
 emittere, & ſignatura dabit commiſſionem ſim-
 plicis appellationis cauſæ à die habitæ notiſſimæ,
 cum clauſula tamen, prout de iure, Rota de ap-
 pell. cum iura. 303. in not. Si verò reus contumax
 ſuperueniat poſt duas vel tres conformes, per au-
 dientiam, latus, tunc propter nimiam contuma-
 ciam partis non daretur reſtitutio, niſi cum clau-
 ſula, Parito iudicatio, ad tex. in l. fulcinus, §. fin.
 ibi propter nimiam contumaciam, ff. ex quibus
 cau. in poſſ. eatur. Quæ clauſula importat di-
 miſſionem poſſeſſionis, reſtitutionem fructuum
 perceptorum, & expenſarum litis ſolutionem,
 mitigaretur tamen iſte rigor, ubi reus contumax
 allegaret paupertatem, ob quam ſignatura daret
 ſibi commiſſionem reſtitutionis dilata, ſeu re-
 ſeruata in fine litis fructuum & expenſarum ſo-
 lutione, ſub hac formula reſcripti. Placet D. N.
 Papæ dimiſſa poſſeſſione conſtituto, de oratoris
 paupertate i Paupertas enim, & ſi à reſtitutione
 fructuum & expenſarum ſolutione excuſet, nō
 tamen à dimiſſione poſſeſſionis, quam poſt reus,
 quantumcunq; pauper, facile dimittere, ad text.

p

in

in cap. olim de resti. spolia. quæ procedunt, ubi aduersus tres conformes restitutio petatur. Cassa. decis. 10. de rescrip. qui etiam strictius loquitur, ubi scilicet lata essent, non per audientiam, sed in contradictorio iudicio, in qua restitutionis specie mos Signaturæ fuit, si causa beneficalis sit, restitutionem graciosè concedere, quòd si prophana, causam restitutionis durare iudicibus committere, prout de iure, Staph. de lit. gra. & iust. car. 163.

k Generaliter * autem volentibus via restitutionis audiri, præfinitum est à lege tempus quadriennij, ad tex. in l. fin. C. de resti. in integr. etiam si esset ecclesia, ad cap. 1. eod. titul. in d. computabitur à die ultimæ sententiæ. Rot. de rest. integ. latis tribus 165. in no. quòd si post quadriennium contumax veniat, etiam si ecclesia esset, non admitteretur, nisi iusta subesset causa, ex qua condemnatus veniret de iure etiam post quadriennium audiendus, ut pote ratione legitimi impedimenti, ad text. in dict. cap. 1. de resti. in integ. in vi. cum no. quo casu opus esset, impetranter in commissione de lapsu quadriennij mentionem facere, & pro obtinenda restitutione, vel eius commissione, iuxta naturam causæ narrare, quòd iusta subesset causa, & signaturæ super omnibus rescriberet, prout de iure, vbi prædocuimus.

l Cæterum mortuo reo, in quacunque parte iudicij, si causa beneficalis sit, solet palatini actori concedere processum per audientiam contradictarum, contra interesse putantes, ad effectum non solum adiudicationis beneficii, vel relaxationem fructuum fortè sequestratorum.

Rota de rescrip. in causa beneficii 144. in not.
verum etiam ad effectum absolutoriae, quae po-
test esse utilis ad multos effectus, Cassa, deci. 1. de
senten. & re iud. nec ulterius citandus esset pro-
curator defuncti, etiam dominus liris effectus,
Cassa, d. decis. de appellatio. nu. 3. m. Secus * pro-
phana, in qua citandi sunt haeredes, si qui appa-
reant, sin autem dandus esset curator haereditati
iacenti, nisi forte superstes esset aliquis defun-
cti procurator, q. dominus liris effectus fuisset,
contra quem posset in simili causa ad ulteriora
procedi, & sententia contra eum lata haereditati
praedudicaret, prout etiam tenuit Rota meo tem-
pore, & me instante, in vna Veneta bonorum in-
ter illustrem dominum Comitem Pitiliani cli-
entem meum, & dominos de Allidosijs ex altera
coram. R. P. D. Aque.

m

13

n

ANNOTATIONES.

Quamobrem.) Tametsi * citatio, nentro comparente,
circumducta sit, & perinde habeatur, ac si nulla intervenis-
set, l. & post editum. §. 3. ff. de iudic. & capit. 1. de dolo &
contum. in 6. poterit nihilominus in hac citatione per edi-
tum ad subsequentes actus procedi, cumque illa, quo ad pri-
mum annum, tantum abolita videatur, ut pulchre Mil in
verbo citatio tamen, colum. 4. atque Vant. de null. sent. ex
des. cit. numer. 111. scriptum reliquere, & conferunt ad haec,
quae ab Inno. scribuntur in cap. consuluit. de offi. deleg. & in
c. auditis, de procur. & ab Affl. decis. 366. num. 4. Nicolaus
Anto. Grauatius.

a

14

Primum.) Adversus * generaliter ad totam causam
citatum, & comparere contemnentem, absque alia citatio-
ne, usque ad sententiam procedi posse, Doct. autumant: inter
quos Spe. ti. de citat. §. viso. ubi Ioan. An. Mil in verbo Cita

b

15

tatus specialiter ad vnum. Abb. in cap. fin. colum. 3. de edic. Verum in Rom. Cur. stylus viget, contra talem contumacem decernere processum per Audientiam contradictarum, & le per edictum, ad omnes citatur actus, Rota decis. 69. Abre. & decis. 220. licet, in no. Felin. in ca. quoniam frequenter, §. porro numer. 20. vt lite non contest. & Vant. de sent. ex def. cit. num. 110. Intelligas tamen hanc generalem citationem ad totam causam tunc fieri posse, cum longius distant, qui citantur sic Abb. ait in dict. cap. vltim. cui adspiciantur Alexand. in l. qui ante cal. ff. de verborum obligat. & Ias. in l. nec quicquam, §. vbi decretum, in decima limit. numero 37. ff. de offic. procons. & est communis opinio, ranta attestante in praxi in 2. part. in verb. Citatio, minus receptiorem esse testatum reliquerit. Veruntamen prior opinio vsu recepta est, cum in omni actu speciatim citari debet l. de vnoquoque, ff. de re iud. Sed remotis in locis non iuraria, generale edictum fieri admittitur, ne quolibet actu minus impensis atque laboribus absentem quis citare obstringatur. Quam quidem communem his casibus procedere intelligas, quibus ad sententiam, lite non contestata, peruenitur test, aliter enim. quod ad ipsam sententiam citatio haudquam valeret, sic Bald. respondit consi. 4. lib. 5. Itemque intelligas, quando citatus semper contumax fuit, quod tunc eum, alia absque citatione, procedi possit. secus vero, si se comparuisset. Nam sane hoc casu illum iterum citare oportet, Docto. in d. l. qui ante cal. Abb. d. c. vlt. & Vant. memorato loco num. 113. cum sequ. Rursus & intelligas com. opi. quando citatus contumax esset, & sententiam se prolatum iudex comminatus fuisset, teste Antonio Niceno in consensu Gloss. cons. 52. in 10. limit. Nic. Ant. Graua.

e Quod si.) Formam * procedendi, contra actorem non
 16 comparentem, videbis apud Formularij compilatorem in
 variarum commis. pagina 11. colum. 2. nam absoluitur reus

affor que in expensis condemnatur, & eis nisi prius refeſtis, audiendus haudquaquam erit, Andr. Iſern. in conſtit. reg. Neap. Sponte volentibus, & habetur cap. 1. de dolo & contum. in 6. & in l. ſancimus, C. de iudic. & utrobique commentatores. Verum * vt contumax quis dici queat, ipſius contumaciam accuſare oportet, aliter enim contumax nequaquam appellari poteſt, Barto. in l. 2. colum. vltim. ff. ſi quis in ius voc. non ier. & in l. conſentaneum, col. vltim. C. quom. & quan. iudi. & in authen. ei qui in fine, C. de temp. appell. tradunt Bald. Paulusque Caſtren. in l. properandum, S. & ſiquidem, C. de iudic. & Marſ. in l. de vnoquoque, numero 143. ff. de re iudic. Ceterum intelligas tunc contumacem puniri, cum ab eo quid dari fieri ve petatur, ſecus * autem quando citatur, ſi ſua putauerit intereſſe, quia talis citatio ad comparandum haud aſtringit, ſicque contumax non cenſendus, vt condemnari poſſit, veluti Bald. docet cap. 1. colum. 5. ver. & nota, de milite vaſall. qui cont. eſt, cuius aſſecta eſt Alexand. in l. teſtamenta omnia, C. de teſtam. Nico. Ant. Grauius.

Sed noua.) Formulam * quando quis ab inſtantia iudicij ſe abſolui petit, videas traditam per compilatorem Formularij Aduocatorum, circa prin. c. 36.

Admoneo.) Adde, quod licet * expenſas contumax reſarcire velit, hucusque tamen audiendus non erit, niſi prius de iudicio ſiſti cauerit, ſ. ſi vero ſemel, in auth. de exhib. reis & in d. c. 1. de dolo & contum. in 6. Cui quidem contumaci, niſi effectu expenſas ad vltimum vſque quadrantem ſoluerit, audientia denegatur: vt perbellè Bald. ſcriptum reliquit in cap. conquerente, colum. 1. de reſt. ſpo. cui Iaſ. conſentit alias cumulans authoritates in authen. qui res, C. de ſacroſ. eccleſ. & in l. ſancimus, C. de iudic. ibique in 4. not. regulam tradit, quam deinde duodecim modis ampliat. Ceterum illud miſſum non faciam, quod Iaſon ibi numero 13. accurate ſcribit, regulam ſcilicet eſſe intelligendam, contumacem, niſi

refectis expensis, non esse audiendum, quando tamen illa quida sunt, & à iudice taxatae, alias verbalis oblatio comp-
de iussore sufficeret. Ibi que videbis etiam, an interim pec-
nia depositio pro expensis fieri possit, multa que alia sup-
huiusmodi expensarum materia eleganter differit. & non

- 21 ro 17. an * ab expensarum condemnatione, ob contumacia
facta, appellari possit? quae ex industria, ne longior sim, &
lento inuoluam. satis est locum indicasse. Illud tamen co-
22 notare precium operae visum fuit, quod expensae ob contum-
ciam debite, persolui semper debent, etiamsi contumacia
stam litigandi causam habuerit, ut Cassad. docet decis. 3. in
mero 3. de appell. Sed quae expensae resciri debeant, in
ultimi libri cap. 2. sub lit. N. explicabimus. Nic. Ant. Grat.

- f Admonemur.) Iure quidem Vestrijs sententia pro-
23 dit. Nam * in omni citatione tria considerantur, ipsius iudi-
cet iudicis commissio, citationis executio, ipsiusque executionis
relatio, aliàs citationem viribus carere, prodiderunt Bal. in l.
ult. im. C. de fer. Feli. in c. gratum, col. 3. de offi. deleg. &
cap. 1. de iudic. & latius Ias. in §. quadrupli. insti. de offi.

Com. opi.

Nec ipsa citatio de iudicis commissione facta presumitur, &
communis scribentium extat conclusio per Aret. relata in
fil. 33. consultatio. colum. antepen. & Felin. in cap. quomodo
contra in §. colum. de probat. Quam quidem communem
pinionem trifariam ampliat, ac similiter limitat, veluti per
Ripam in ca. 1. col. 44. de iudic. Quanquam pluribus in locis
usu receptum est, (quando tamen publici nuncij sunt) ut de
citatione eis credita fides adhibeatur, licet commissio aliter
ex actis non appareat, veluti Docto. allegatis in locis citatis,
& Corn. consil. 95. libr. 4. Qui quidem usus in Neapolitan
Regno viget. Ceterum illud praeterea libet adiungere, quod

- 24 * citationis executio & relatio adeo est de substantia, ut in
feriata ad honorem Dei fieri non possit, teste Salicet. in d. l.
ultim. cui Alexan. ad stipulatur in l. 2. §. nunciatio. col. 7. de
non. op. r. nun. Hinc est Bartholum voluisse in l. haec autem

§. i. ff. ex quibus caus. in poss. ea. cui Part. Castren. consentit
confi. 81. libro 2. quod iudex de contumacia cit. relinqueret des-
beat, & hoc quidem absque nuncijs relatione esse non potest.
idecirco absolute docuit, quod si primum iudex aduersum con-
tumacem pronunciat, & deinde ipsius nuncijs relationem ad-
mittit, quod processus nullus redderetur, hanc eandem sen-
tentiam iterum idem Bart. literis mandauit in l. multum, in
fin. ff. de cond. & demonst. quam comprobat. Alex. in l. sed
si de sua, ff. de acq. hered. Nic. Ant. Graua.

Dixi autem. Regula est, quod * facta conclusionem in
caussa amplius probationes non recipiuntur, cap. auditis, de
procur. ca. cum dilectus, ubi Felin. in princ. de fide instrum.
Doctores omnes in l. admonendi, ff. de iure iurand. Hæc
tamen reg. plures admittit limitationes. Nam locum non
habet in probatione facienda per partis confessionem, autho-
ribus Baldo Pauloque Castren. in rubri. C. de probat. Hinc
est, quod litigantes, post conclusionem interrogari possunt, ut
per Abb. & Felin. in cap. cum Ioannes, de fide instru. Item
regula ipsa exceptionem patitur, quotiescunque iudex, ut ci-
uilius sit causa, se instruere velit, tunc etenim post conclu-
sionem, ex suo officio testes recipere potest, & informationem,
etiam ad ius partis noniter fundandum, ut communiter te-
neri concludunt. Alex. in l. 4. §. hoc iudicium, ff. de damno
infest. & Dec. in ca. 1. in 4. notab. de iudic. licet Bello. in con-
sil. 59. numero 6. hanc communem sententiam neget: tamen
illam in causis summarijs veram facit. Item reg. nec lo-
cum sibi vendicat, ubi in causis procederetur sola facti ve-
ritate inspecta, tunc enim post conclusionem testes admitti
posse consueverunt, Imo. in Clemen. sepè, de verbo. significa.
Alexand. confi. 84. libr. 4. Quod tamen verum esse exi-
stimo, quando testimonia non fuerint publicata, atque dedi-
ta, alias huic opinioni accedere minimè, timor enim sub-
esset, ne latenter testes muneribus subdacti, falsum perhibe-
rent, per text. in authen. si verò de testi. quo illa communis
funda.

8
25

Com. opi.

Com. opi. fundatur opinio, testes non recipi posse post aliorum deli-

26

tas testationes, de qua meminit Bello consil. 25. numero 1.
Rursus reg. limitatur in probatione, * per rei euidenciam
cique aspectum, Bald. in l. contra negantem, in fin. C. ad leg.
Aqui. in l. si quis testibus, etiam in fin. C. de testib. Non
nulla maior potest esse probatio, Afflict. decis. 107. numero
6. & decis. 216. numero 3. Barbat. in cap. euidencia, de accu-
& consilio 7. libro 1. & Curt. in l. admonendi, numero 32. in
iureiur. ubi omnium probationum hanc superlativam appo-
lat, usque adeo, ut talis probatio nunquam excludatur
seatur, ubi prodiderunt Alexand. consilio 116. posteaquam
in fin. lib. 1. Ies. in l. 1. numero 10. ff. de nou. operis nu. ubi
quoque multorum testimonio comprobatur sententiam magis
in iudicatum transire, quando illam per euidenciam reuocari
quam, inualidamque esse constat. Deci. in ca. cum specul.
porro in 2. nota. de appell. Ruin. consil. 138. num. 24. lib. 5. de
ciat. de presump. in 2. part. num. 16. Catel. Cor. in memor. a
verbo damnum datum. Bertrand. consil. 337. lib. 1. Ies. in
cum qui, §. in popularibus, num. 5. cum sequen. ff. de iureiur.
& Ioan. Bap. Plot. in rep. l. si quando, num. 777. C. unde
qui omnes hac de reprobatione per rei euidenciam affir-
loquuntur, ex quibus communem esse opinionem liquida
stat, quod probatio per rei euidenciam, etiam post conclusio-
nem in causa admittatur. Nonnullas etiam preter memo-
tas, regula ipsa patitur exceptiones, quas apud Maran. videri
re poteris in praxi in 6. part. versi. conclusio. Item regula
habet locum in causa matrimoniali, in qua post conclusio-
nem testes examinari possunt, ca. sicut ex literis, de sponsal.
Fel. in ea. ad hoc, num. 2. ut lite non contesta. ubi Ioan. de
25. privilegia matrimonij enumerat, & inter cetera hoc, in
quo meminimus. Nicol. Anton. Grauatius.

Com. opi.

Addo.) Huc autem vergit, quod supra annotauimus
b sub littera C.

Paupertas.) Paupertas * sicut multis affert ex-
sationes

sationes, inter quas à contumacia. Nam finge, honestum hominem decenti carere veste, vt in iudicio comparere, absq; dedecore non possit, certè excusationem haberet, ne contumax dici queat: si Alex. credimus in l. 2. §. si quis in iudicio. ff. si quis caut. & Felin in cap. si quis testi. in prin. de testibus. Item paupertas excusat ab appellando, & ab appellatio- nis citam desertione, testibus Guidone Pap. & Ioach. Myn- sing. ille decis. 436 num. 21 hic autem in sing. obseru. Cent. 4. obser. 97. Itidem excusat, si fideiussoriam cautionem pau- per reperire non valeat, Affl. decis. 23 numero 3. Non ab re igitur Anton. Buir. & Abb in d. c. si quis testi. scriptum reli- quere, iudicem t obstringi pauperi suos testes producere nō valenti, subuenire, auxiliumque prestare, pro quorum opi- nione faciant, quæ Boer scribit decis. 30. numero 4. & 5. et- si, Felin. in dicto cap. num. 8. id non absque temperamento intelligat. vbi post ceteros multa de paupertate differit, & plerumq; casus enumerat, in quib. pauperes excusantur, quos cumulatè apud Luc. Pen. videbis in l. vltim. qui num. li. 12. & Affl. in consti. reg. Neap. omnes nostri, in 2. not. & in consti. mulieres, in fine, & const. statuimus, ipsi etenim 44 paupertatis priuilegia, omnibus sanè quàm molesta, atque persona in vnum collegerunt. Cuius t quidem angustæ tri- stitque paupertatis probatio alleganti incumbit, Doct. in l. si verò, §. qui pro rei. ff. qui satisfd. cog. pulchrè Affl. de- cis. 77. estque communis sententia, Alciato teste in de præ- sumpt. reg. 2. præsumpt. 27. iraditque Conarru. in lib. Resolut. 2. capit. 62. quamuis paupertas homini naturalis sit, diuitia autem aduentitiæ. Nam nudi nascimur, capit. sicut hi. 47. distinct. Plinius libro 9. cap. 35. qui sic inquit: Nos rerum natura nudos excepit. t Ceterū quis nā pauper dicatur, iudi- cis arbitrio, cōditione personarū perspecta, relinquitur, ve- luti frequentiore calculo à Doct. reb. receptum est, vt asse- runt Decius consilio 120. & Bell. consil. 16. Sed illud perpe- ram obseruatum, paupertatis priuilegium silentio non inuo- lum, quod causæ pauperum gratis audiri debent, Paris. in Synd. in ver. Expensæ. Boer. citata decis. Quibus etiam t de aduocato à iudice prouidendum est, aliàs mortaliter peccat,

P 5

& ad

28

29

Com. opi.

30

Com. opi.

31

32 **Q** aduocatus * ipse gratis patrocinari obstringitur, dicitur reus erit gehenne, uti Aug. Clauas. in sua summa docet. Verb. Aduocatus. num. 10. Hinc dixit Afflict. in consil. reg. Neap. appellationum tempora not. 5. per text. in l. tam de mentis, ubi Accurs. C. de epis. aud. quod * pauperi appellati actorum exemplum, absque mercede exhibendum est. Sed Proh. Deum immortalem. quis est, quis est, qui in foro versetur, & pauperibus compatitur, quibus ne parentes quidem sint amici. ut Erisiethone in cap. de sacrileg. sic dicam. N. Ant. Grauatius.

k Generaliter.) Adde Afflict. decis. 175. vniuersali.

34 **Q** Dec. consilio 29. Sed hoc * quadriennij curriculum ad tendam restitutionem in integrum à lege prescriptum, a Com. opi. tore vere lesionis currit. per ea quæ de prescriptione Fren. Balb. scribit in tract. prescrip. in 5. par. questione secunda, qui hanc esse communem opinionem testatur, tum etiam Io. Mau. d. rest. in integr. cap. 44. Sed & illud ad propostam materiam adnotare libuit, quod eo loci Balb. scripserat liquit, & cõmunib. suffragijs (ut ipse ait) approbatur, quod

35 * istud quadriennium nunquã labitur, donec Presul. qui ecclesie rem haud ritè alienauit, in humanis vitam degit, etiam vbi enormissima lesio interuenerit. Nam tunc ecclesia, aut etate minor, lapsu quadriennij non obstante restituitur, gloss. in cap. 1. de in integr. rest. quam ibi Dott. sequitur, & Soc. consil. 266. in causa libr. 2. qui ait dicta gloss. opinionem omnibus sententijs veram & communem iudicari, quamuis Alex. consil. 30. lib. 5. oppositum tenere videatur.

Com. opi. attamen ipse non de enormissima sed enormi loquitur lesione, idcirco haudquaquã contradicit. Et * quæ dicatur enormis lesio, quæne enormissima. Soc. citato consil. consil. de a consil. 45. & 180. & rursus 380. Paris. consil. 12. num. 80. lib. 2. & Cassad. decis. 1. de em. & ven. Nicol. Anto. Grana.

l Cæterum.) Quod Vestr. ait. procedere etiã intelligitur, siue beneficiarius * naturaliter, siue civiliter mortuus fuerit.

37

vit, aliam vel ad ecclesiam translatus, vel beneficium resignauerit, semper enim re integra siue non. procuratoris mandatum expirat, ita Docto. tex. in clemen. vlti. de procur. intelligunt, aut potius extendunt, & Rota decis. 357. Fuit dubitatum in no. & Cassad. decis. 2. de appell. ea nempe ratione, quia in beneficialibus, post mortem mandatoris, illi nemo futurus heres esse potest. Hinc in Rom. Curia praxis illa inoleuit, cuius Vestr. hic meminit, & Vant. etiam multa in medium afferens de null. sent. ex def. inhab. seu mand. num. 171. & seq. Nico. Ant. Grau.

Secus.) Alias certè nullius * momenti esset iudicium, tanquam contra mortuum agitatum, etiam si per viuentem defendatur, l. in summa, §. vlti. vbi scrib. ff. de re iud. l. pen. ff. que sent. sine appell. rescind. & Capic. decis. 1. nu. 26. sed hoc quidem, vt statim dicam, intelligendum erit.

Nisi fortè.) Mandatum * morte mandantis expirat, l. inter caussas, in prin. ff. mand. l. eius, qui in prouincia, ff. si cer. pet. Quod tamen locum sibi vendicat, cum mandator, re integra, mortuus fuerit. Que * quidem res integra in iudicialibus, ante litem contestatam intelligitur, l. defunctus, ff. de procur. cap. relatum, ibiq; scrib. de offi. deleg. Guid. Pap. decisio. 119. At quando procurator * ante mandantis obitum litem fuerit contestatus, aut de indicato soluendo mandator ipse satis dedisset, his certè casibus, iudex in defunctum, vel pro eo, proculdubio ferre sententiam poterit, dummodo in procuratoris personam ipsa concipiatur sententia, dict. l. defunctus, vbi interpretes, l. nulla, & Bald. ibi C. de procur. Abb. inc. mandato, procu. Mil. in ver. Sententia lata contra defunctum, & tradit Cassad. decisio. 2. nu. 11. de appell. Quod tamen semper perpetuum non est. Nam si absque herede dominus decesserit, tunc cum procuratore, quamuis domino litis effecto sententia proferri non poterit, vt egregie Ias. docet consi. 138. lib. 4. & cons. 9. in addi. col. 1. lib. item 1. Nico. Anto. Granatini.

De

81

38

n

39

40

41